

mevzu

sosyal bilimler dergisi | journal of social sciences

e-ISSN 2667-8772

mevzu, Eylül/September 2022, s. 8: 171-203

**Halk Kùltüründe Yunus Emre ve Deyişlerinin Etkisi Üzerine Bir
Araştırma: Karaman Örneği**

A Study on the Effect of Yunus Emre and His Sayings in Folk
Culture: The Case of Karaman

Mustafa ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Assist. Prof. Karamanoğlu Mehmetbey University
mustafaozdemir@kmu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-8402-1877

DOI: 10.56720/mevzu.1146745

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 21 Temmuz / July 2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Ağustos / August 2022

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Eylül / September 2022

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Eylül / September 2022

Atıf / Citation: ÖZDEMİR, M. (2022). Halk Kùltüründe Yunus Emre ve Deyişlerinin Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Karaman Örneği. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (Eylül 2022): 171-203. DOI: 10.56720/mevzu.1146745

İntihal: Bu makale, İThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/mevzu> | <mailto:mevusbd@gmail.com>

Copyright © CC BY-NC-ND 4.0

Öz*

Anadolu'da, İslam'ın sade ve dolaysız şekilde anlaşılıp yaşanmasında halkın arasında yaşamış olan birçok eren, evliya ve dervişe ait örnekliklerin büyük etkisi olmuştur. Sahip olduğu tarihi ve kadim kültürü ile birçok irfan ehli, derviş ve mutasavvıfa ev sahipliği yapmış olan Karaman, bu sayede sevgi, hoşgörü, sabır, kanaat gibi pek çok dini ve kültürel değeri de geniş ölçüde toplumsallığına katabilmiştir. Yunus Emre'nin Karamanlı kimliğiyle ilgili husus, şehir halkının sahip olduğu dini, ahlaki ve kültürel birikimlerinin de Yunus eksenli oluşmasında etkili olmuştur. Birey ve toplumların sahip olduğu bu tür birikimlerin, yaşanan toplumsal değişimlerden hangi yönde ve nasıl etkilendiği konusu, birçok araştırmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Araştırmada Yunus Emre ve deyişlerinin halk kültüründeki etki ve yansımalarının mevcut durumlarını analiz etmeye çalışan mülakat verileri, çeşitli araştırmalar ışığında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın yöntemi nitel olmakla birlikte gerekli görülen yerlerde nicel verilerden de istifade edilmiştir. Farklı demografik özelliklere sahip kişilerle yapılan görüşmelerde Yunus Emre'nin kuşaklar arası tanınırlığı hakkında bilgi edinmeye çalışılırken; şehirlerde yaşanan sosyal değişim ve dönüşümün halkın sahip olduğu Yunus Emre kültür ve birikimine ne derece etkide bulunduğu da ölçülmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Din Sosyolojisi, Yunus Emre ve Deyişleri, Karaman, Halk Kültürü, Yeni Kuşaklar, Sevgi ve Hoşgörü

Abstract

In Anatolia, the examples of many saints, saints and dervishes who lived among the people had a great impact on the simple and direct understanding and living of Islam. Having hosted many scholars, dervishes and mystics with its history and ancient culture, Karaman has been able to incorporate many religious and cultural values such as love, tolerance, patience and conviction into its community to a large extent. The issue regarding Yunus Emre's Karaman identity has also been influential in the formation of the religious, moral and cultural accumulations of the people of the city based on Yunus. The issue

* Araştırmada kullanılan görüşme formu için Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Etik Kurulu'nun 113-114 sayılı yazısı 23/06/2022 tarihli kararıyla izin alınmıştır.

of how and in which direction such accumulations of individuals and societies are affected by the social changes makes it necessary to conduct many researches. In the research, the interview data, which tried to analyze the current situation of the effects and reflections of Yunus Emre and his sayings in folk culture, were tried to be evaluated in the light of various researches. Although the method of the research is qualitative, quantitative data has also been used where necessary. While trying to obtain information about Yunus Emre's intergenerational recognition in interviews with people with different demographic characteristics; It was also tried to measure to what extent the social change and transformation in the cities had an impact on the culture and knowledge of Yunus Emre.

Keywords: Sociology of Religion, Yunus Emre and His Sayings, Karaman, Folk Culture, New Generations, Love and Tolerance

Giriş

Anadolu halkının, İslam'ı sade ve dolaysız şekilde anlayıp içselleştirmesinde hiç şüphesiz kendi dönemlerinde yaşamış olan birçok eren, evliya ve dervişin yaşantı ve anlatılarının büyük etkisi olmuştur. Karaman, tarihi ve kadim kültürü ile birçok irfan ehli, derviş ve mutasavvıfa ev sahipliği yapmış; bu vesile ile de halkın teneffüs ettiği manevi iklimi besleyen sevgi, hoşgörü, sabır, kanaat gibi unsurların içerik ve kapsam alanı daha da genişlemiştir.

Yunus Emre'nin Karamanlı¹ oluşuyla ilgili husus, şehir halkının sahip olduğu hoşgörü, sabır ve dindarlık birikimlerinin de Yunus eksenli oluşmasında hiç şüphesiz etkili olmuştur. Bu sebeple çalışmada Yunus Emre deyişlerinin halk kültüründeki etki ve yansımalarının mevcut durumlarını analiz etmeye çalışan bazı mülakat ve araştırmalar yapılmaya çalışılacaktır. Farklı demografik özelliklere sahip kişilerle yapılacak görüşmelerde Yunus Emre'nin kuşaklar arası tanınırlığı hakkında bilgi edinmeye çalışılırken, süreklilik ve değişim bağlamında yaşanan sosyal değişim ve dönüşümün halkın sahip

¹ Yunus Emre'nin nereli olduğuyla ilgili yapılan çeşitli tartışmalara konusal bütünlüğün dışında kaldığı için değinilmemiştir. Araştırma için önemli olan, örneklem alınan yerdeki halkın sahiplendiği ve mevcut etkisini kültürüne yansıttığı bir Yunus Emre'nin mevcudiyetidir. Çünkü Karaman halkı için bu mevcut sahiplenme ve etkiyi alabilecekleri Yunus Emre'ye dair tatmin edici yeterli bulgu ve deliller mevcuttur.

olduğu Yunus Emre kültür ve birikimine ne derece etkide bulunduğu da ölçülmeye çalışılacaktır.

Yaşanan sosyal değişimlerin birçok kurumsal yapı, olgu ve olay üzerindeki değiştirici ve dönüştürücü etkilerinin yanında toplumsal anlamda gelenek ve değerlerin aktarımında da ciddi sonuçlar ortaya çıkardığı bugün ortak her sosyal bilimcinin gündemini oluşturmaktadır. Böylece araştırmanın en önemli problem cümlesi de şu şekilde belirmektedir: Yunus Emre ve onun temsil ettiği değerler yeni kuşaklara aktarılabilir mi? Bu sorunun şüphesiz cevaplanabilecek bir genel bir de hususi durumu içinde barındırdığını söyleyebiliriz. Genel olması, Yunus Emre gibi bir milletin ortak değeri olmuş şahsiyetlerin o milletin sosyal benliğini inşa edecek bir kuşatıcılığı ve sahiplenışı taşımasından kaynaklanmaktadır. Hususi durum ise Karaman şehir halkının, yüksek bir aidiyet bilinciyle yüzyıllardır Yunus Emre'yi sahiplenişinin, şehir halkı için ifade ettiği anlam ve Yunus Emre'ye ait değerlerin içselleştirilmesiyle ilgili olmaktadır.

Böylesine bir araştırmayı önemli kılan hususlarla ilgili olarak ilk akla gelen tespit, gelenek ve değerlerin yetişen kuşaklara aktarılmasında yaşanan zorluk ve sıkıntıların, aynı şekilde Yunus Emre ve temsil ettiği değerleri anlama, yaşama ve aktarmada da yaşanmasıdır. Bu bağlamda bahsettiğimiz değerlerin ve kişilerin yetişen kuşaklara tanıtılması, aktarılması ve içselleştirilmesi hususunda doğru çözümlenmeleri yapabilecek araştırma ve bakış açılarına da ihtiyacımız olduğunu vurgulamalıyız. Örneğin Yunus Emre'nin yaşadığı ve yetiştiği dönemin toplumsallığını, sosyo-kültürel şartlarını, bütün tarihselliğini, kendi nesnelliği ve özneliği içinde sosyolojik olarak tahlil edebilmeliyiz. Burası iyi anlaşılırsa günümüz gençlerinin sosyal bilgi stoklarında ve yorum şemalarında neden Yunus Emre ve onun temsil ettiği değerlerin yer edip etmediğiyle ilgili daha gerçekçi tahlil ve değerlendirmeleri de yapabiliriz. Yunus'u dikkatle okumak ve üzerinde düşünmek bizi sadece insanın büyük hakikatlerine götürmeyecek, onun modern felsefe ve psikolojinin temel fikirlerine yüzyıllarca önce vardığını da gösterecektir. (Emil, 1990, ss. 95-96) Sosyal bilimciler olarak geçmişi, şimdiki ve geleceği, sahip olduğu yoğunluklarıyla, doğru kodlarla okuyabilecek gerekli izdüşümleri sunabilme konusundaki farkındalığımız, bu tür çalışmaların yapılmasındaki en büyük motivasyon unsurlarından biri olmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın

amacı, Karaman şehir halkının Yunus Emre'yi içselleştirmesi doğrultusunda oluşmuş olan etki ve değerlerin, yaşanan sosyal değişimler sonrasında geldiği durumu görebilmek; diğer taraftan Yunus Emre'yle ilgili bu aidiyet bilincinin birey ve topluma Yunus ve deyişleri ekseninde neler kattığına dair de güncel veriler elde ederek çeşitli betimleme ve yorumlamalar yapabilmektir. Özet olarak araştırmanın amacı, Yunus Emre ve deyişlerinin, halkın sahip olduğu dinî ve kültürel birikimlerdeki etkileri ile bu birikimlerin günümüzdeki mevcut durumları hakkında bilgi sahibi olabilmektir.

1. Araştırma

1.1. Araştırmanın Yöntemi

Bir araştırma probleminin cevaplandırılabilmesi için gerekli bilgilerin mevcut kaynaklarda bulunmasının mümkün olmadığı durumlarda anket ve mülakat teknikleriyle bilgilerin esas kaynağına müracaat edilir. (Arslantürk, 2012, s. 218) Araştırmanın yöntemi nitel olmakla birlikte nicel yöntemin tekniklerinden de istifade edilmiştir. Nicel araştırmalarda nitel, nitel araştırmalarda da nicel veriler kullanılabilir. (Korkmaz, 2019, s. 33) Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan Yunus Emre ve deyişlerinin etkisi keşfedilmeye ve betimlenmeye çalışılırken; aynı zamanda verilen cevapların frekans yığılımları da ayrıca değerlendirilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırmaların en temel özelliği olayları, eylemleri, normları, değerleri vb. kişilerin bakış açısından görmedir. (Bryman 1988 den akt.Tarkun, 2000, s. 29) Araştırma, nitel araştırma türleri içinde amaçlarına göre sınıflandığında keşfedici ve betimleyici araştırma grubuna dâhil edilebilir. Çünkü "keşfedici araştırmalar gibi betimleyici araştırmalar da araştırma konusuyla ilişkili olarak kim, ne ve neden gibi çeşitli sorulara cevap arar." (Gönç Şavran, 2012, s. 111) Toplumdaki Yunus Emre etkisinin boyutlarını keşfedebilmek ve yaşanan değişimler konusunda bir çıkarımda bulunabilmek için bu yöntemden azami derecede yararlanılmıştır. Araştırma için T.C. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 23 Haziran 2022 tarihli 113-114 sayılı kararı ile etik onayı alınmıştır. İçinde açık uçlu soruların da bulunduğu yarı yapılandırılmış mülakat soruları, bireylere yöneltilerek Yunus Emre'nin tanınırlığı, sevgi ve hoşgörü kültürüne olan katkısıyla ilgili insanların düşünceleri hakkında veriler elde edilerek yorumlanmaya çalışıldı. Özel-

likle farklı yaş grupları ve farklı demografik değişkenler arasındaki hususlar üzerine yoğunlaşarak gerekli fark analiz ve değerlendirmeleri yapılmaya çalışıldı. Mülakat verileri, nitel yöntemin anlayıcı ve karşılaştırmalı yaklaşımlarından da istifade edilerek çözümlenmiş ve alana olan katkısı bu şekilde en üst seviyelere çıkarılmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Örnekleme

Yunus Emre'nin Karaman halkı üzerindeki etkisinin araştırılması dolayısıyla seçilen örneklemin Karaman ilinde yaşayan farklı demografik özelliklere sahip kişilerden olmasına özen gösterildi. Katılımcıların yaş ortalaması 41,7 olurken en düşük yaş 20, en yüksek yaş 83'tür. Araştırmada veriler, araştırmacının kimleri seçeceğine kendisinin karar verdiği ve araştırmanın amacına uygun olan gönüllü katılımcıları örnekleme aldığı bir tür olan amaçlı örneklem yöntemine göre toplanmaya çalışılmıştır. (Özcan & Özbay, 2002, s. 90) Araştırmacının evren hakkında kapsamlı bilgi ve tecrübeye sahip olmasını gerektiren amaçlı örnekleme, örnekten evrene genelleme yapma imkânı çok azdır. (Böke, 2009, s. 125)

Tablo 1- Katılımcıların Demografik Bilgileri

Yaş	Frekans	%	Eğitim Durumu	Frekans	%
15-25 Yaş	3	10	İlkokul	10	33
26-40 Yaş	14	47	Lise /Önlisans	5	16
41 yaş ve üzeri	13	43	Lisans	10	33
Toplam	30	100	Lisansüstü	5	17
Cinsiyet	Frekans	%	Toplam	30	100
Kadın	10	33			
Erkek	20	67			
Toplam	30	100			

1.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır. Çalışmada ilk olarak rastgele seçilen kişilerle Karaman ve Yunus Emre hakkında konuşarak mülakatlarda sorulabilecek ve çalışma için üzerinde değerlendirme yapmaya elverişli olduğu düşünülen sorular hazırlandı. Hazırlanan soruların içinde yer alan evet ve hayır gibi kısa cevaplarla cevaplanabilecek sorular için, mülakatın akışına göre sebep ve süreçlere yönelik açıcı soru ifadeleri ile (nasıl ve niçin gibi) mülakat genişletilmeye çalışıldı. Mülakatta, özellikle yaşanan değişim süreçleri ile birlikte değerlerin aktarılması konusundaki mevcut durum da tahlil edilmeye çalışıldı. Katılımcı sayısı, farklı demografik özellikleri daha iyi temsil edebilmesi amacı da gözetilerek 30 olarak belirlendi. Sayının sınırlı olması ile ilgili olarak dünya genelinde yaşanmakta olan Covid-19 salgının olumsuz etkilerinin olduğu belirtilmelidir. Bu otuz kişi olabildiğince 15-25 yaş arası, 26-40 yaş arası ve 41 yaş ve üzeri olmak üzere üç farklı yaş değişkenine dağıtılarak değerlendirilmeye çalışıldı. Diğer demografik özelliklerin (eğitim, cinsiyet) üzerinde yeri geldikçe durulmaya ve yorumlanmaya çalışıldı. Mülakatlarda üniversite öğrencilerinden yardım istenerek Karamanlı olan öğrencilerden çevresindeki gönüllü kişilere oluşturulmuş formların yardımıyla mülakat yapmaları sağlanmıştır. Kimi katılımcıların verdikleri cevaplar mülakat esnasında formlara yazılarak kayda geçirilirken kimi katılımcıların da izinleri alınarak oluşturulan ses kayıtları transkript haline dönüştürülmüştür.

Mülakat kapsamında adaylara yöneltilen sorular aşağıdaki şekildedir:

1- İlim ilim bilmektir ilim kendin bilmektir,

Sen kendini bilmezsin ya nice okumaktır.(Yunus Emre, 2016, s. 144)

Gelin tanış olalım işi kolay kılalım,

Sevelim sevelelim bu dünya kimseye kalmaz.²

Bu dizeler kime aittir?

² Mustafa Tatcı'nın hazırlanmış olduğu çalışmada "Gelin tanış edelim işi kolay tutalım, sevelim sevelelim bu dünya kimseye kalmaz" şeklinde geçiyor. Karşılaştırma için bk. (Yunus Emre, 2016, s. 150)

2- Sevgi ve hoşgörü anlayışınızda Yunus Emre'nin deyişlerinin bir etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?

3- Sizce Yunus Emre'nin deyişleri, düşünce ve yaşantısı Karaman'daki sevgi ve hoşgörü kültürüne bir katkı sağlamış mıdır?

4- Yunus Emre deyince aklınıza ona ait başka bir deyiş/şiir geliyor mu? Geliyorsa hangisi?

5- Yunus Emre ve temsil ettiği değerler hakkında söylemek istediğiniz başka hususlar var mı?

1.4. Verilerin Analizi

Uygulanan yarı yapılandırılmış görüşmeler, görüşme esnasında not alınarak kayda alınmıştır. Bazı görüşmeler ses kayıt cihazlarına kaydedildikten sonra transkripte dönüştürülmüştür. Transkriptler oluşturulurken, adayların mülakatta sorulan sorulara verdiği cevapların bire bir yazımına özen gösterilmiştir. Veriler, ele alınan konularla ilgili farklı başlıklar altında toplanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların görüşlerinde vurgulanan hususların altı çizilmiş ve bu hususlar üzerinde gerekli içerik analizi, yorumlar ve ilgili karşılaştırmalar yapılmıştır.

2. Teorik Çerçeve

2.1. Modern Zamanlar ve Değer Aktarımı Üzerine Kısa Bir Giriş

Modern zamanların bilgi algısı ve akışkanlığı, geleneksel evrenlere dair tevarüs etmiş birçok öğrenme ve öğretme şekillerini parçalamış, var olanı da beslediği kaynaktan koparıp, bambaşka bir hale dönüştürerek patolojiler üreten bir hale sokmuştur. İnsanlar olarak tarihin hiçbir dönem ve kesitine yeniden ve sil baştan başlatarak müdahil olamıyoruz. Yani hep bir döngüsellik içinde tarihte çevrimiçi olmaya çalışıyoruz. Allah insanları ünsiyet kesbedilebilen, yani ilgi ve anlam kurarak alışabilen, yakınlaşabilen bir varlık olarak yaratmıştır. Bu anlamda insanların içinde yetiştikleri sosyal evrenleri, onların karakter ve kişilik yapılarına doğrudan etki edebilecek çok önemli etmenlerle doludur. Başta aile, eğitim ve arkadaş çevresi olmak üzere birçok kitle iletişim vasıtaları artan bir etkiyle bu süreçte yer almaktadır. Bireylerin sağlıklı bir sosyalleşme süreci yaşayabilmesi, sayılan bu etmenlerle ve bireyi sarmalayan

bütün kurumsal yapılarla kuracağı ilişki sayesinde mümkün olabilecektir. Durkheim'in anomi kavramı üzerinden aktarmaya çalıştığı bir takım tespitlerin, "sağlıklı bir sosyalleşmeyi yaşayamama" durumuyla da alakalı olduğu gözükmektedir. Onun anomi anlatısında bireylerin içselleştireceği değerler manzumesinden ve bunların aktarıldığı bir takım geleneksel yapılardan kopuşun ya da kayıtsız kalışın öne çıktığı durumlar söz konusudur. (Durkheim, 2002, ss. 275-297) Bu durum ise modern toplumlarda yaşayan birçok bireyi, kendi gündelik yaşamlarının anlamdan yoksun olduğu duygusuna itmektir. (Giddens, 2013, ss. 48-50) Bu yüzden toplumlar için bir takım gelenek ve değerlerin aktarılmasında sembol denebilecek şahsiyetler büyük önem taşımaktadır. Turhan'ın ifadesiyle:

"Bir milletin geçmişteki büyük başarılarının temsilcileri, kendi yetiştirdiği büyük şahsiyetleridir. Geçmiş bu şahsiyetlerin vasıtası ile geleceğin üzerine tesir ederek bir milletin devamlılığını temin eder. Onun için her millet büyük evlatlarının hatıralarını canlı tutmaya, onları çeşitli vesilelerle genç nesillerin hayallerinde, hafızalarında yaşatmaya çalışır. Yunus Emre hiç şüphesiz bunların en ulularından biridir." (Turhan, 1990, s. 363)

Anadolu'nun kapılarının Türklere açılmasından günümüze kadar olan süreçte, özellikle hal dilini merkeze alan birçok evliya, Allah dostu, içinde yaşadıkları sosyal evrenleri etkileyecek ve olumlu anlamda dönüştürecek etkilerde bulunmuşlardır. Bu durum, modern anlamdaki isimlendirmeye söylenecek olursa bir tür "sosyal benlik inşası" olarak okunabilecek, kendine özgü bir literatürü de içinde barındırmaktadır. Eğitim meselesi, bireyleri o toplumun arzuladığı yaygın bir kimlik ölçütü çerçevesinde yetiştirme olarak düşünüldüğünde sosyal benlik kavramının özgül ağırlığı daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Başta Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bayram Veli olmak üzere birçok eren ve evliyanın öncelikli sırrı, dini inanç ve pratiklerini en sade şekliyle uygulayarak insanlara öğretmişlerdir.³ Yani bu insanlar, Su-

³ Çeşitli uygulama örnekleri için bk. (Barkan, Ömer Lütfi, 2015) Abdulcebbar Kavak, "Hoca Ahmed Yesevî Ve Yunus Emre'nin Türklerin Tasavvufî Kültürüne Katkıları", *Universal Journal of Theology* 2, sy 2 (30 Haziran 2017): 133-42. (Bergen, Lütfi, 2017) Mehmet Şirin Ayış, "Anadolu'nun İslamlaşmasında Ahi Evren ve Ahiliğin Rol Modelliği", *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy 13 (25 Haziran 2019): 91-116, <https://doi.org/10.34085/buifd.523520>. Kadir Özköse, "Anadolu'nun Türkleşmesi Ve İsl-

başının, sekülerleşme ve modern zamanların farklı dindarlık biçimleriyle ilgili söyleşisinde öne çıkan vurgusuyla ifade edilecek olursa, ne dini yormuşlar ne de dinden yorulmuşlardır. (Subaşı, 2018) Aynı şekilde Yunus Emre de içinde yetiştiği toplumun değerlerini içselleştirirken, yeni değerlerle birlikte sentezlediği kimlik unsurlarını, o toplumun ideal bir sosyal benlik tipolojisi olarak ortaya koymuştur. Köprülü'ye göre Yunus, dehasıyla muhitin ihtiyacını anlayarak asırların hazırladığı çeşitli unsurları başarıyla uzlaştırıp bir araya getirmekte, böylece uzun asırlar arasında millî zevki temsil eyleyebilmektedir. (Köprülü, 2018, s. 359) Yani Yunus'un etkisi, başarısı sadece özlü ve şiirsel sözler söylemesinde değil, söylediği sözlerin toplumsal muhayyilede bir karşılığının olması ve toplumun fertlerinde bir sosyal benlik mefkûresi oluşturarak tedavüle girmesindedir. O yaşadığı çağı ve daha sonraki çağları üstün şahsiyeti ve hakşinaslığıyla etkilemiştir. (Dalkılıç, 2019, s. 34) Yunus'un bireyde başlayıp toplumda devam eden bir etkisinin olduğu görülmektedir. Bu açıdan Yunus Emre, mesajlarının muhataplarının sadece o günün insanlarıyla sınırlanamayacak olan, döneminin sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik ve eğitimsel şartlarına da bir cevaptır. (Okumus, 2017, s. 11) Dillendirdiği özlü gerçekler hayata, sosyal yaşama tekabül etmeyen gerçekler değil; bilakis kişilerin kendi özlerinde yaşadıkça çoğalttıkları sinerjik bir etkileşim unsuruna dönüşmektedir.

2.2. Yunus Emre'nin Bireysel ve Toplumsal Etkisinin Boyutları

Yunus Emre gibi hayatı, yazıları, şiir ve düşünceleri, kendi yaşadığı dönemi aşan insanlar üzerine her dönemde çeşitli açılardan araştırmalar yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Konumuz bağlamında düşünüldüğünde bu durum bile Yunus Emre'nin devam eden etkisinin bir tür halk kültürüne yansımaları olarak okunabilir. Şöyle ki Yunus Emre üzerine araştırma yapmaya niyetlenen herkes için Yunus'un söz ve düşünceleri bizzat bir isteklendirme kaynağı olurken geniş halk kesimlerinin bitmeyen ilgi ve merakı da farklı araştırmalar için ayrı bir isteklendirme unsuru olabiliyor. Bu çalışmalar,

lamlaşmasında Tasavvufî Zümre ve Akımların Rolü", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7, sy 1 (15 Haziran 2003): 249-80. Mevlüt Uyanık, "Yeni Bir Türk-İslâm Medeniyeti Tasavvuru İçin Hoca Ahmed-î Yesevî ve Yönteminin Önemi", *Diyanet İlmî Dergi* 52, sy 4 (01 Aralık 2016): 191-213. Ethem Ruhi Fıçlalı, "Hünkâr Hacı Bektaş Veli", *Erdem* 8, sy 23 (04 Ocak 1996): 317-36.

Yunus Emre'nin eserlerinin farklı kişiler tarafından yeniden derlenerek güncellenmesi şeklinde olduğu gibi onun şiir ve yazılarındaki derinlik, yapı ve şekil unsurlarının incelenmesi şeklinde de olabilmektedir. Farklı vesilelerle yapılmasına devam edilen alan araştırmaları, panel, sempozyum ve çalıştay gibi etkinlikler de yine Yunus Emre ve etkisini farklı açılardan ele alarak hem daha iyi tanımak, hem de yetişen kuşaklara tanıtılabilmek şeklindeki bir ilgi ve görev bilinciyle icra edilmektedirler.

Yunus Emre, dindarlığını bu topraklardaki ortalama her insanın anlayabileceği bir sadelikte yaşayarak anlatmış ve örnek olmuştur. Yaşadığını söylemiş, söylediğini de yaşamıştır. Başka bir ifadeyle söylenecek olursa:

“Nefsini İslam'ın güzellikleriyle tanıştırdı; değişti, değişti, değişti... Değiştikçe derinleşti... Ledün pınarlarından kandıkça Muhammedileşti. Sözü Kur'an, özü Kur'an haline geldi. Kendi içinde değişip derinleşirken çevresindekileri de değiştirdi. Yükseldiği gönül burcunda dilimizin ve dinimizin içini yakaladı.” (Tatçı, 2016a, s. 8)

Konuya İslam'ın sosyolojik tezahürü bağlamında bakıldığında - özellikle İslam ahlakı çerçevesinde ilk sosyal benlik nüvesini oluşturması açısından- Hz. Peygamber döneminden günümüze kadar olan süreçlere kuşatıcı bir bakış yapmak gerekmektedir. Çünkü burası net anlaşılabilirse Anadolu'da İslam ahlakının mayalanmasına⁴ çaba harcayan bütün evliya ve erenlerin, Barkan'ın ifadelendirmesiyle bütün “kolonizatör Türk dervişlerinin” (Barkan, 2015) yapmaya çalıştığı şey daha net anlaşılabilir. Ahmet Yesevi ve Yunus Emre'nin, şiddetten uzak dilinin, Türk toplumunda maya tuttuğunu, bu nedenledir ki, İslam dünyasının bazı bölgelerinde gelişen sert söylemler ve tekfirci radikal hareketlerin, Türkler arasında fazla rağbet görmediğini belirten Kavak'a göre bu iki Türk sufisi, dinin yaşanması için gerekli hususları, yumuşak ve ikna edici bir dille söze dökmüşler, kırıcı, nefret ettirici ve sert ifadeler yerine müjdeleyici ve olumlu ifadeleri tercih etmişlerdir. (Kavak, 2017, s. 140) Bu konuda özellikle Yunus'un halkın dindarlık algısına ve buna bağlı olarak şekillenecek olan dinî kültürüne de etki eden önemli bir değişimden ve üzerine yapılan

⁴ Mayalama tabiri, Sadık Yalsızuçanlar ve Mukaddes Mut'un “Anadolu'yu Mayalayanlar” adlı derleme çalışmasından esinlenerek kullanıldı. Geniş bilgi için bk. (Yalsızuçanlar, Sadık & Mut, Mukaddes, 2015)

tartışmalardan da kısaca bahsedilebilir. Yunus menkıbeleri içinde çokça zikredilen bu deyiş, “Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme/ Seni sigaya çeken bir Molla Kâsım gelir” beyitidir. Her ne kadar Tatçı, bu beytin bulunduğu şiirin en eski Yunus Emre Divânı yazmalarında olmadığını söylese de sahip olduğu yaygın etki sebebiyle burada üzerinde durulacaktır.(Tatçı, 2016b, s. 66) Bu beyitte geçen Molla Kâsım tiplemesi, birçok Anadolu insanı için, yapılan işi kurallara ve detaylara boğarak beğenmeyen, sürekli hatalara yoğunlaşarak bir meseledeki özü ve estetiği kaybeden, başkasını hor gören ve kendi görüşlerini kabul etmeye zorlayan kimseleri tarif etmede kullandıkları bir tipolojiye dönüşmüştür. Asya, buradaki Molla Kasım’ı “bazı sathi hükümler hilafına Yunus’u yırtıp parçalayan çiğ, hoyrat bir adam timsali olarak değil, Yunus’un mirasını hakkaniyetle taksim eden bir adalet timsali” olarak görür. (Asya, 1990, s. 33) Özçelik’e göre ise Yunus Emre ve Molla Kâsım farklılığının en önemli sebebi, fakih diliyle derviş dilinin farklı olmasındandır; çünkü “biri kitaptan diğeri gönülden konuşur.” (Özçelik, 2021) Anadolu’da şekillenen dinî ve kültürel hayatın, tipik örnekliklerini Mevlânâ, Yunus ve Hacı Bektaş-ı Velî’de bulabileceğimiz bir dinî hoşgörü anlayışına her zaman kapısının açık olduğunu belirten Günay, zamanla şekilcilik ve kuralcılığın baskın olduğu çeşitli anlayışların da etkisiyle, zaten içten içe var olan gerilimlerin medrese/tekke zıtlaşmasında ortaya çıkmasının gecikmediği tespitini yapar. (Günay, 2000, s. 527)

Yunus Emre’nin toplumsallığının oluştuğu ve söz evreninin şekillendiği kendi dönemini, bütün sosyal ve tarihi boyutlarıyla birlikte değerlendirebilmek de ayrıca önem arz etmektedir. (Ocak, 2012) Yunus Emre’nin deyişlerinin içinde şekillendiği söz evreni ile muhataplarının içinde yaşadığı sosyal evrenler arasında karşılıklı olarak birbirini besleyen, bir tür döngüsel ilişkisellikten bahsedilebilir.⁵ Yani salt anlamıyla, Yunus’un deyişlerinin doktriner/öğretisel bir tarzla işlendiği ve içselleştirildiği bir sosyal evrenin oluşumundan ziyade, söz evrenini bütün nesnelliği ve olgusallığı ile besleyen bir sosyal evrenden ve bu sosyal evrene bütün öznelliği ile katkıda bulunan bir söz evreninden bahsedilebilir. Bu öznel söz evreninin mimarı, Yunus Emre’dır. Yani halk, var olan ve cari olarak devam eden değerlerine Yunus’un gönlünden, söz evre-

⁵ Yunus Emre ve toplumsal çevre ilişkisi için bk. (Baykara, 2012, s. 15-43)

ninden çıkan yeni şeyleri de ekleyerek mevcut sosyal evrenlerini daha da güzelleştirmeye devam etmektedir. “İnsanın yeryüzüne gelmesindeki hikmet, Yunus için insanlığa hayatıyla örnek olması şeklinde tezahür etmiştir.” (İnan, 1990, s. 195) Büyük insanların önem ve değeri zaten tam olarak da burada devreye girmektedir. Halkın gönlüne giden yollardan en sade ve akışkan olanı bularak yeni ve değerli olan şeyleri toplumsal olanın içinde yeni bir aşk ve deyişle tedavüle sokabilmektir. Yunus’un ebedi kalmasının sırrı, soyut bir problemi, halkın zevkinden ve yaşayış tarzından uzaklaşmadan dil malzemesine şiirsel bir işlev yükleyerek aktarabilmesindedir. (Aktaş, 1990, s. 10) Bu tespitler bağlamında Yunus’un deyişlerindeki bütün hoşgörü, sevgi, saygı, tevazu gibi erdem ve değerlere dair ne varsa toplumsal düzlemde olanla çakıştığı/örttüğü oranda bir sosyal benlik inşasından bahsedebileceğini de belirtebiliriz. Bu sayılan erdem ve değerlerin, birey ve toplumun ihtiyaç duyduğu bir zamanda icra edilmesi de ayrı bir önem arz etmektedir:

“Moğol istilasının Anadolu’yu kasıp kavurduğu, Selçuklu devletinin çöktüğü, halkın büyük bir ıstırap ve ümitsizliğe düştüğü bir dönemde, Yunus, halkın anlayacağı duru bir Türkçeyle en güzel iman, ahlak, ümit, sevgi ve barış şiirleri yazarak Türk insanının manevi yapısına en derin ve manalı şekli veren büyük ruh ve maneviyat mimarlarından biri olmuştur.” (Emil, 1990, s. 93)

Yunus Emre’nin birey ve toplum üzerindeki etkileri konusunda yapılan literatür çalışmasında birçok çalışma ve kaynağın olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili olarak bu bölümün kalan kısmında Yunus Emre üzerine yazılmış yazı ve değerlendirmelerden ilgili olan bazılarına değinilerek üzerinde durulmaya çalışılacaktır. Örneğin Halide Nusret Zorlutuna, üç döneme ayırdığı hayatının her döneminde bir şekilde Yunus Emre’nin yer ettiğini belirtmektedir. “Kendimi bilmeye başladığım günlerde Onu da bildim, tanıdım; aşağı yukarı altmış yıl önce, ilk şiir ve müzik hatıralarım Yunus’tandır. Pek hazin ve güzel bir genç kadın sesi, yatağımın başucunda: ‘şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu’ diye başlardı...” Zorlutuna, çocukluk devrindeki “Yunus’u dinleme” devrinden sonra hayatının geri kalan dönemlerinde “Yunus’u okuma” ve daha sonra “Yunus’u yazma” devirlerinin varlığından bahseder. Hatta 1942 senesinde Karaman’da Yunus Emre türbesine vardığı gün bayram ettiğini ve Yunus’a şöyle seslendiğini yazar: “Yunus’um aşkınla dil oldu bülbül,

Cehennem ateşi kızıl kızıl gül, Seni bu illerde bulalı gönül, Karaman diyarı apaydın bana.” (Zorlutuna, 1990, ss. 32-374) Arif Nihat Asya, Yunus’un çağlar aşan ve nesilden nesile devam eden etkisiyle ilgili olarak şu tespitleri yapmaktadır: “ Benim neslimin âmin alaylarında ilahilerin okunurdu; bizi elimizden tutup mektebe sen başlatırdın. Şimdi mektepte de kitapta da bizimlesin, çocuklarımızlasın... Seni okuyor, senden okutuyoruz. Menkıbendeki eğri odun-doğru odun olayından çıkardığımız doğruluk dersini çocuklarımıza ve birbirimize tekrarlıyoruz...” (Asya, 1990, s. 12) Evet Yunus Emre ile ilgili olarak anlatılagelen bu eğri odun-doğru odun menkıbesi⁶, sahip olduğu sade ve somut aktarım potansiyeli sayesinde, yaşı ve eğitim seviyesi ne olursa olsun herkes için akılda kalıcı bir örneklik olagelmıştır. Aktaş’a göre de “Yunus, belli bir dönemdeki Türk’ün kolektif şuurundan hareketle insanda değişmez olan bazı özellikleri şiirin imkânlarıyla terennüm eden birisidir.” (Aktaş, 1990, s. 6)

Halk arasında yaygın olan Yunus Emre deyişlerinden bazılarını araştırmanın yöntem kısmında değinildi. Bundan başka Yunus Emre ile ilgili olarak yapılan literatür çalışmasında karşılaştığımız ve farklı kişiler tarafından da üzerinde en fazla durulup tekrar edilen Yunus Emre deyişlerinden bazıları şunlardır⁷:

*Bir garip ölmüş diyeler, üç gün sonra duyalar;
Soğuk su ile yuyalar, şöyle garip bencileyin.*

⁶ Menkıbenin anlatıldığı onlarca farklı çeşitten bahsedilebilir. Yunus Emre üzerine yazan ve konuşan hemen herkesin gönderme yaptığı/değindiği bu menkıbenin Abdülbaki Gölpınarlı’da geçen anlatımlarından biri şu şekildedir: “Yunus, Tabduk’a otuz yıl, sadakatle hizmet etti, o dereceye dek ki odun taşımaktan sırtı kabardı, yara oldu da gene bunu kimseye açmadı. Şeyhi onu severdi. Bu, öbür dervişlere ağır geldi. O, şeyhin kızını seviyor da onun için bu derece hizmet ediyor demeye başladılar. Sonucu bu sözü Tabduk’a da duyurdular. Bir gün Yunus gene tekkeye odun getirmişti. Tabduk, Yunus dedi, ne de doğru odun bunlar. Yunus, doğru olmayan bu kapıya layık değildir de ondan diye cevap verdi... Tabduk’un sorusu, Yunus’un cevabı, onları doğru yola getirmek, şüphelerini gidermek içindi. Tabduk, Yunus’un halini biliyordu. Onların sözlerinden şüphelenmemişti.” (Gölpınarlı, Abdülbaki, 2003, s. 53)

⁷ Burada verilen deyişler, üslup ve anlam bütünlüğünü sağlaması açısından tek bir kaynaktan alınmıştır. İlgili kaynak için bk. (Yunus Emre, 2016) Yunus Emre’ye ait diğer “Divan” çalışmaları için bk. (Yunus Emre, 2014b) Ayrıca bk. (Yunus Emre, 2014a)

...

*Ben gelmedim davi için, benim işim sevi için;
Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim*

...

*Yunus Emre der hoca gerekse var bin hacca
Hepisinden iyice bir gönüle girmektir.*

...

*Derviş Yunus söyler sözü, yaş doludur iki gözü;
Bilmeyen ne bilsin bizi, bilenlere selam olsun.*

...

*Elif okuduk ötürü, pazar eyledik götürü;
Yaradılanı severiz, yaradandan ötürü.*

...

*Mal sahibi mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi;
Mal da yalan mülk de yalan, var biraz da sen oyalan.*

...

*Bir kez gönül yıkdın ise bu kıldığın namaz değil;
Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil.*

...

*Âşık öldü diye sala verirler
Ölen hayvan durur âşıklar ölmez.*

Yunus Emre'nin Karaman toplum kültüründeki etkisine dair bir başka örnek de demografik bir unsur olarak isimler üzerinden verilebilir. Karaman'da Yunus Emre, Yunus ve Emre isimleri bir hayli çoktur. Hatta yerel söyleyiş biçimlerinde değişikliğe uğrayarak "Yonis", "Yonus" ya da "Yonuz" gibi telaffuzlarla da çağrılmaktadır.

Karaman'da Yunus Emre'nin türbesinin de bulunduğu Yunus Emre Camii'nin etrafında yapılmış olan şiir bahçesi, yanından geçenler ve hususi olarak ziyarete gelenler için Yunus'un deyişlerinin zihinlere ve gönüllere nakşedildiği bir ortama dönüşmektedir. Bu şekilde şehrin birçok farklı yerine Yunus'un deyişlerinin yazılması da Yunus deyişlerinin hafızalarda daima diri ve canlı tutulmasına vesile olmaktadır. Tıpkı Nasrettin Hoca fıkraları gibi sohbetlerde, vaazlarda ve meclis ortamlarında, konuyu daha iyi özetleyen, anlatan ve açımlayan bir Yunus Emre deyişine yer verilir. Karaman'da yaşlıların sosyal ve dini hayatı üzerine yapılan bir araştırmada, yaşlı bir amcanın, hac hatıra ve kayıtlarını tuttuğu defterinde Yunus Emre'nin şu şiirine yer vermesi de Yunus Emre'nin halk katındaki etki düzeyini gösteren önemli bir örnek olabilir : “ Ey hoca istersen var bin kez hacca, hepsinden iyice bir gönle girmektir” (Yörük, 2019, s. 166) Şimdi Yunus Emre ve deyişlerinin halk kültürüne etkisiyle ilgili olarak yapmış olduğumuz araştırmanın verilerinden elde edilen çeşitli sonuç ve değerlendirmeler üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

3. Araştırmanın Bulgu ve Yorumları

3.1. Yunus Emre'nin Tanınırlığı İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Yunus Emre'nin çok yaygın olan ve şehir halkı için hemen her yerde karşılaşması ve duyması muhtemel olan iki deyişi sorularak Yunus Emre'nin tanınırlığı hakkında bilgi edinilmeye çalışıldı. Bu şekilde Yunus Emre sevgi ve ilgisinin yaygın etki ve karşılığı hakkında da kısmen bilgi sahibi olunmuştur. Katılımcılara Yunus Emre'nin “İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, Sen kendini bilmezsin ya nice okumaktır.” ile “Gelin tanış olalım işi kolay kılalım, sevelim sevillelim bu dünya kimseye kalmaz” deyişleri okunarak kime ait oldukları sorulmuştur. Katılımcıların % 90' ı Yunus Emre'ye ait olduğunu söyleyerek Yunus'u tanıma noktasındaki farkındalıklarının çok üst seviyede olduğunu göstermişlerdir. Yunus Emre cevabından başka geri kalan % 10'luk kısımda ise Hallacı Mansur, Hacı Bektaş'ı Veli ve Mevlana gibi cevaplar verilmiştir. Bu sayılan Allah dostu kişilerin de benzer öğretilere sahip olması, karıştırılabilmiş olma ihtimalini akıllara getirmektedir.

3.2. Yunus Emre'nin Bireylerin Sevgi ve Hoşgörüsüne Etkisi İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde katılımcılara kendi sahip oldukları sevgi ve hoşgörü anlayışlarında Yunus Emre'nin bir etkisinin olup olmadığı soruldu. Evet ve hayır şeklinde cevaplanan sorular, nasıl ve niçin sorularıyla açılanmaya çalışılarak Yunus Emre'nin bireysel etki potansiyelinin boyutları hakkında bilgi edinilmeye çalışıldı. Katılımcılardan "evet" ve "kısmen" cevabını verenler, gerekçelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

"Evet, sevgi ve hoşgörü sayesinde insanlar barışır, kaynaşır ve anlaşır."(K1)

"Etkili oldu. Değişlerinin dili, etkinin temel sebebi. Kolay anlaşılabilir, zor söylenebilir, samimi, yoğun, üzerinde düşünmeye sevk eden, insanlar arası bilgi ve duygu aktarımına konu olacak değişimler olmaları hasebiyle etkilemiştir."(K2)

"Kısmen. Çocukluğumuzdan itibaren dinlediğimiz ilahilerin etkisiyle."(K3)

"Evet, düşünüyorum. Aldığımız eğitimlerde her zaman değişimlere yer verilmiştir. Yunus Emre, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî gibi çok kıymetli Allah dostlarının değişimleri gönül dünyamıza her zaman ışık tutmuştur."(K4)

"Sevgi ve Hoşgörü anlayışında Yunus Emre'nin önemli etkisi vardır. Yunus Emre İslam'ın sevgi, barış, kardeşlik, hoşgörü, iklimini Anadolu topraklarında Türk dili ile anlatmış ve yaşamıştır. Bu yönüyle insan olarak iletişim kurma, anlama, dinleme, empati kurma, ötekileştirmeme, insan ve gönül kazanma yönünden şahsında önemli etkisi vardır."(K5)

"Evet. Yaratılmışı hoş gördük yaratandan ötürü."(K6)

"Evet. Çok sevdiğim bir sözü vardır bana hep sevgiyi hatırlatır. Ben gelmedim kavga için, benim işim sevgi için."(K7)

"Var ama anlatamıyorum."(K13)

"Düşünüyorum. Büyüklerimiz hep onun şiirleri ile örnek verirlerdi. Bizde de bunun etkisi az da olsa kaldı."(K19)

"Olmuştur. Şöyle ki: bazı edebi değişimlerinde Allah sevgisini anlatmıştır."(K21)

“Olmaz olur mu hiç? Nasıl bir sevgi gözüyle, gönül gözüyle bakıyorsun onlara. Göz sevgisi neyse de gönül sevgisi bambaşka! Çarşıya gittiğim bazı zamanlarda Yunus Emre'nin türbesinin yanındaki şiirlerinin yazılı olduğu bahçeye uğrayıp okumaya çalışırdım. Bendeki hoşgörüyü faydası olmuştur. İçimde bir buçuk günden fazla kin durduramam. En fazlası üç gün.” (K22)

“İlahi sevgiyi en iyi anlatan kişilerden biri olduğumu düşünüyorum. Ve bu sevgiyi bizlere yansıtma şeklinden dolayı cevabım Evet”. (K25)

“Evet düşünüyorum. Sevgi ve hoşgörüyü daha farklı bir dille anlatıyor.” (K26)

“Evet. Yunus Emre evrensel mesajlar veriyor.” (K27)

“Evet. Gelin tanış olalım işi kolay kılalım. Sevelim sevilelim dünya kimseye kalmaz.” (K28)

“Evet. Sohbetlerimizde dizelerini karşımızdakilere aktararak.” (K29)

“Evet. Yunus Emre yaşadığı dönemden itibaren ilgi gören beyitleriyle Alah sevgisi, insan sevgisini hayatımda uygulayarak bir yaşam tarzı haline getirdik.” (K30)

Yunus Emre'nin deyişlerinin kendilerinin sevgi ve hoşgörü anlayışına etki ettiğini belirten katılımcıların verdikleri cevapların içerik analizi yapıldığında en çok vurgulanan kavramların, Allah sevgisi, insan sevgisi, gönül gözü, barış, kaynaşma, kardeşlik, kin tutmama, evrensellik, anlama, dinleme, ötekileştirmeme, sade ve anlaşılır bir dil şeklinde olduğu görülmektedir. İlgili soruya “hayır bir etkisi olmamıştır” şeklinde cevap veren katılımcıların açıklamaları da şu şekildedir:

“Düşünmüyorum. Çünkü benim fitratımda olan bir şey.” (K8)

“Düşünmüyorum çünkü bir şey bilmiyorum.” (K9)

“Hayır. Çünkü bu mülakatta fark ettim, Yunus Emre'yi hiç tanıyamıyordum ki anlayışından etkileneyim.” (K11)

“Yok gardaş kesinlikle yok.” (K15)

“Etkisi yok. Cünkü Yunus’u anlayan kul hakkına riayet eder; dikkatli olur.” (K14)

“Hayır çünkü kelimeler ağır.” (K17)

“Düşünmüyorum, anlayan yok.” (K18)

“Hayır. Yeteri kadar Yunus Emre’yi tanımadığımız için bir etkisi olduğunu düşünmüyorum.” (K20)

“Hayır. Çünkü kendisini yeterince tanıma ve düşünceleri üzerine düşünme imkânım olmadı.” (K23)

“Düşünmüyorum. Karaman’da yeterli tanıtım ve benimseme olmadığını düşünüyorum.” (K24)

Yunus Emre’nin deyişlerinin kendilerinin sahip olduğu sevgi ve hoşgörü anlayışlarına bir etkisi olmadığını söyleyen katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde; bilmeme, tanımama, anlaşılamama, imkân bulamama gibi hususlar ile tanıtım ve benimseme ile ilgili çalışmaların yeterli olmayışı gibi hususlar da öne çıkmaktadır. Belirtilen hususlar doğrultusunda Yunus Emre’nin kendi sevgi ve hoşgörü anlayışlarında bir etkisinin bulunmadığını belirten katılımcıların yaş aralıklarına bakıldığında, yaşları 45 ve 51 olan iki katılımcı dışında, genellikle 18-25 ve 25-41 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Günümüz açısından özellikle çalışmanın giriş kısmında belirtilen kişi ve değerlerin gelecek kuşaklara aktarımı ile ilgili hususlarda bir takım sorunların olduğunu da göstermektedir. Yani şimdiki mevcut yaşlı kuşağın, önceki kuşaklardan/atalarından kendilerine tevarüs etmiş olan Yunus Emre sevgisini ve temsil ettiği değerleri, aynı yoğunlukta kendilerinden sonra gelen genç ve yetişkin kuşaklara aktaramadıkları gibi yoruma açık bir durum gözükmektedir. Bu aktaramayışın bireysel ve toplumsal sebep ve sonuçları üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir. Eğitim durumlarıyla ilgili olarak katılımcıların sahip oldukları eğitimlerin farklılığı bu konuda bir fark analizi ve değerlendirmesinin yapılmasını mümkün kılmamaktadır.

3.3. Yunus Emre’nin Şehrin Sevgi ve Hoşgörüsüne Etkisi İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde katılımcılara yaşadıkları şehre Yunus Emre'nin etkisi hakkında sorular sorulmuştur. Bu sayede bireylerin toplumsal duyarlılıklarının hangi boyutlar üzerinden teşkil ettiğine dair de bilgi edinilmiş oldu. Katılımcılara "Sizce Yunus Emre'nin deyişleri, düşünce ve yaşantısı Karaman'daki sevgi ve hoşgörü kültürüne bir katkı sağlamış mıdır?" şeklinde sorular soruldu. Evet ve hayır diyenlere nasıl ve niçin soruları yöneltilerek fikirleri hakkında kısmen de olsa bilgi sahibi olmaya ve yorumlanmaya çalışıldı. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir. Katılımcıların ifadelerinde öne çıkan hususların altı çizilerek vurgu yapılan hususlar üzerinde değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

"Evet, Karaman uluslararası ilişkileri geniş olan ve sofrası açık olan bir şehir."(K1)

"Muhakkak sağlamıştır. Ama yeterli olmadığını düşünüyorum."(K4)

"Evet. Elbette sağlamıştır. Karamanın belli yerlerinde hâlâ onun şiirleri yazılı duvarlarda."(K6)

"Elbette. Karaman deyince aklıma gelen ilk şairdir."(K7)

"Sağlamıştır. İnsanlar (özellikle köylü kesim) birbirlerine sevgi, saygı ve hoşgörü ile davranmaktadır."(K19)

"Yeteri kadar olmasa da bir katkısı var. Eksik kalmasının nedeni Yunus Emre'yi yeteri kadar tanımamamızdır."(K20)

"Evet. Yunus Emre kendi döneminde, yaşadığı topraklara hoşgörü aşılamıştır. Çünkü toplumun kanaat önderlerinden olmuştur."(K23)

"Karaman'da gerek şiirleri gerek Yunus Emre heykeli toplum açısından fazlaca etki sağladığı görülüyor."(K25)

"Sadece Karaman'a değil Anadolu'ya sevgi ve hoşgörünün yanı sıra kültürü aşılıyandır."(K269)

"Evet. Değişlerinde ilmi, sevgiyi, hoşgörüyü harmanladığı için."(K28)

"Evet. İnsanların bulunduğu bölgelerin yaşam tarzında büyük etkisi vardır. Çünkü insanlar mutlaka birini örnek olarak onun yolundan gitmeye çalışırlar."(K30)

Otuz katılımcıdan 10'u (% 33'ü) yaşadıkları şehirde Yunus'a ait birtakım sevgi ve hoşgörü unsurlarının etkisinin olduğunu ama zamanla bunun da azaldığını ve önemsizleştiğini ifade etmişlerdir. Katkısının olduğunu düşünen katılımcıların yaş aralıklarının çoğunlukla 22- 46 yaş arası olduğu görülmektedir. Yani genç katılımcılar bu konuda daha pozitif bir bakış açısıyla değerlendirme yapmışlardır. Genelde öne çıkan hususlar ise paylaşım, cömertlik, hoşgörü, her yerde söz ve şiirlerinin olması şeklinde belirlemiştir. Görüşlerini olumsuz olarak bildiren katılımcıların söyledikleri de aşağıda belirtilmiştir:

"Katkı sağladığını düşünmüyorum. Düşünce ve yaşantıyı şekillendiren ve özgül ağırlığı çok daha fazla olan etmenler var." (K2)

"Günümüzde Karaman'da bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Gözlemlerim neticesinde bu kanıya vardım." (K3)

"Yunus Emre'nin Karaman'a sevgi ve hoşgörü yönünden katkısı olmakla birlikte Karaman'ın bu konuda yeterli sevgi, hoşgörü ve anlayış ikliminde istenilen, Yunus'un şehrine yakışır bir seviyede olduğunu düşünmüyorum." (K5)

"Sağlamamıştır. Yeni nesil cahil öğrenmeye kapalı, hayatı laylaylom yaşıyorlar." (K8)

"Düşünmüyorum çünkü bir şey bilmiyorum." (K9)

"Hayır, çünkü Yunus'un sözleri kelimededen ibaret kalmıştır." (K10)

"Yerine göre belki ama genel olarak kimsenin Yunus Emre'nin düşünce ve yaşantısına vakıf olduğunu düşünmüyorum." (K11)

"Düşünmüyorum. Yunus'un şiirleri ince ve zariftir. Ben bunu göremiyorum. Kavga ve gürültüyle dolu." (K12)

"Hayır" K13)

"% 98 yok kardeşim. Çağa ayak uydurur olmuş herkes." (K14)

"Katkısı yok. Ağızlarda küfür var." (K15)

"Kesinlikle hayır şiirini anlayan yok." (K17)

"Tabi ki de hayır." (K18)

“Pek olmasa da bazı tasavvufi alanlarda çokça zikredildiğini görüyorum.” (K21)

“Bilemeyiz ki herkesin halinin, içinin ne olduğunu.” (K22)

“Düşünmüyorum. Halkın sevgi ve hoşgöründen uzak olduğunu düşünüyorum.” (K24)

“Yunus Emre’nin şehrimizde yeterince tanıtılmadığını düşünüyorum.” (K27)

“Hayır. Karaman halkı tam olarak Yunus Emre’nin kendi bağrında olduğunu bile bilmiyor ki.” (K29)

Yunus Emre’nin değişlerinin, düşünce ve yaşantısının, yaşadıkları şehrin sevgi ve hoşgörü kültürüne bir katkısının olmadığını söyleyen katılımcıların sayısı otuz kişide, on yedi (% 57) katılımcı olarak tespit edilmiştir. Bu oran önceki sorular içinde olumsuz görüşlerin ifade edildiği en yoğun kategori olmaktadır. Yani katılımcıların yarısından çoğu Yunus Emre’nin değişlerinin, hayat ve düşüncelerinin şehre bir yansımalarının olmadığını söylemektedirler. Yaş aralıkları itibariyle bu konudaki fikrinin olumsuz olduğunu söyleyen katılımcılarda 41 yaş ve üzerinde de ciddi bir artış görülmekte; neredeyse fikrini olumsuz olarak belirtenlerin yarısına yakın bir oranı (%47) şehrin sevgi ve hoşgörü kültürüne Yunus Emre’nin değişlerinin, düşünce ve yaşantısının bir katkısının olmadığını söylemişlerdir. Bununla ilgili olarak çeşitli gözlem ve düşüncelerini de belirtmişlerdir. Katılımcıların vurguladıkları hususlara bakıldığında ise genellikle Yunus Emre’nin yeterince tanıtılmadığına, hoşgürsüzlük, kavga, gürültü, kaba ve kötü sözlerin varlığına dikkat çekilmiştir. Bütün bu olumsuzlukların bir sebebinin de Yunus’u yeterince tanımamanın ya da benimsememenin bir tezahürü olarak gören bazı değerlendirmeler de görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak değerlerin aktarılması konusunda girişte belirtilen “anomi” benzeri durumların da etkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

3.4. Yunus Emre’nin Güncel Karşılığı İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde Yunus Emre’nin güncel karşılığının ne durumda olduğu ve katılımcıların bu güncel durumu ifade etmek üzere Yunus’a ait hangi deyişi seçtikleri üzerinden bir yorumlama yapılmaya çalışıldı. Başka bir deyişle araş-

tırlamak istenen şey, asırlar öncesinin Yunus'u, bugünün insanını hangi eksen ya da hangi damar üzerinden yakalamakta ve onlar üzerinde etkili olmaktadır? Bu aynı zamanda günümüz insanının sorunsalını da gün yüzüne çıkaran bir potansiyel duruma işaret etmektedir. İnsanlar en çok eksikliklerini hissettikleri duygu ve düşünceler üzerinden güncel bir Yunus okuması yapmaya ve gündeme getirmeye çalışmaktadırlar. Yunus'taki deyiş zenginliği, insanların bu anlamdaki yönelim ve yoğunlaşmalarını fazlasıyla kaldırabilecek bir potansiyele sahiptir. Her ne kadar bazı katılımcılara direkt olarak Yunus Emre'nin bir şiirini söyler misiniz? denildiğinde birden literal olarak akıllarına gelmesede o şehirde yaşıyor olmanın sosyal bilgi stoklarına katmış olduğu bir takım duyum ve aşinalıklardan hareketle katılımcılar, küçük bir hatırlatmadan sonra ilgili dizeleri hatırlamakta ve devamını getirebilmektedirler. Katılımcılara "Yunus Emre deyince aklınıza ona ait başka bir deyiş/şiir geliyor mu? Geliyorsa hangisi?" şeklinde soru yönelttilerek bahsi geçen çeşitli güncel karşılıklara dair görüş ve düşünceler elde edilmeye ve yorumlanmaya çalışıldı. Katılımcıların belirtmiş olduğu Yunus deyişleri/şiirleri aşağıda verilmiştir.

"Bir garip ölmüş diyeler, üç gün sonra duyalar. Soğuk su ile yuyalar, şöyle garip bencileyin" (K1)

"Çıktım erik dalına, anda yedim üzümü. Bu deyiş için yapılan şerhleri etkileyici bulurum." (K2)

"Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil. İbadet - ahlak birlikliğinin önemine işaret ettiği için." (K3)

"Bir kez gönül kırdın ise, bu kıldığın namaz değil, Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil. Gönül kırmanın ne kadar önemli olduğunu anlatır. İnsan veya hayvanı incitenlerin taşıdığı o gönül ile secdeye varmasının samimiyetsiz olduğunu anlatır. Zalim bir gönülle Allah'ın karşısına çıkma. Alçak gönüllü ol. Hiçbir canlıyı incitme." (K4)

"Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için. Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim. Adımız miskindir bizim, düşmanımız kindir bizim, Biz kimseye kin tutmayız, kamu âlem birdir bize." (K5)

“İlim ilim bilmektir. İlim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsin. Ya nice okumaktır.” (K6)

“Ölümden ne korkarsın, korkma ebedi varsın.” (K7)

“Ben gelmedim kavga için, benim işim sevgi için.” (K8)

“Gelmiyor.” (K9)

“Bir avuç toprak biraz da suyum ben, neyimle övüneyim, işte buyum ben.” (K10)

“Maalesef” (K11)

“Canını âşk yoluna vermeyen âşık mıdır? Cehd eyleyip ol dosta ermeyen âşık mıdır? Nefs arzusundan geçip, âşk kadehinden içip, dost yoluna er gibi durmayan âşık mıdır?” (K12)

“Derdi dünya olanın dünya kadar derdi olur.” (K13)

“Az söz erin yüküdür. Çok söz hayvan yüküdür.” (K14)

“Yok bilmiyorum.” (K15)

“Ölümden ne korkarsın; korkma ebedi varsın.” (K16)

“Bana seni gerek seni.” (K17)

“Bilmiyorum.” (K18)

“Bir kez gönül kırdın ise, bu kıldığın namaz değil, yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil. (İnsanların birbirini kırmaması ile ilgili en güzel sözlerdir.)” (K19)

“Bana seni gerek seni, Aşkın aldı benden beni, bana seni gerek seni.” (K20)

“Yunus der ki var yarına, koma bugünü yarına, yarın Hakkın divanına, varam Allah deyu deyu.” (K21)

“Yunus neyler iki cihanı sensiz, sen hak peygambersin şeksiz gümansız, sana uymayanlar gider imansız, adı güzel kendi güzel Muhammed” (K22)

“Başka bir şiirini bilmiyorum.” (K23)

“Gelmiyor.”(K24)

“Gel gör beni âşk neyledi, derde giriftar eyledi. Genel olarak tüm sohbetlerde sıkça dinlediğimiz ve ilahiye çevrilmiş olduğu için bu dizesini seviyorum.”(K25)

“Evet geliyor. Gel gör beni âşk neyledi.”(K26)

“Ne varlığa sevinirim, ne yokluğa yerinirim. Aşkın ile avunurum, bana seni gerek seni. Dünya fani her şey geçicidir.” (K27)

“Bir kez gönül yıktın ise o kıldığın namaz değil, yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil. Hakka giden yolun gönülden geçtiği için.” (K28)

“Ana rahminden geldik pazara, bir kefen aldık döndük mezara. Bazen kafaya bir şeyler taktığımda bu dizeler aklıma gelip, ömrün kısalığını hatırlar rahatlarım.” (K29)

“Ana rahminden geldik pazara, bir kefen aldık döndük mezara. Şu kısacık hayatımızda Allah’ın razı olacağı bir kul olmayı, dünyadan bir şey götürmeyeceğimizi, sadece amellerimizi götürebileceğimizi anlatıyor.”(K30)

Katılımcıların altısı dışında yirmi dördü (% 80’i), Yunus Emre’ye ait bir deyişi söylemeye çalışmışlardır. Söylenen deyişlerde öne çıkan temaların ise genellikle Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, ölüm gerçeği, dünya faniliği, gönül kırma ve gönül yapma gibi hususların olduğu görülmektedir. Yunus Emre’ye ait bir deyiş bilmediğini belirtenlerin yaş aralıklarının çoğunluğunun 26-40 yaş ile 15-25 yaş arasında oldukları tespit edilmiştir. Başka bir açıdan yaş aralığı 41 yaş ve üzeri olan katılımcılardan biri hariç hepsi Yunus’a ait bir deyiş söyleyebilmiştir. Bu duruma göre genç ve orta yaş öncesi denebilecek kategorilerde yer alan katılımcılara Yunus Emre’nin ve temsil ettiği değerlerin aktarılmasında bir takım eksiklik ya da sorunların olabileceğini akıllara getirmektedir.

3.5. Yunus Emre Hakkındaki Bilinç ve Farkındalıkla İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde ise her hangi bir konu belirlenimi olmaksızın katılımcıların, Yunus Emre hakkındaki bilinç ve farkındalıkları hakkında bilgi alabileceğimiz bir soru soruldu. Bu soru ile araştırılmak istenilen husus, farklı demografik

özelliklere sahip katılımcıların, Yunus Emre'nin şehir kültürü üzerindeki yaygın etkisinden başka ne şekilde istifade edebildiği görülmeye ve yorumlanmaya çalışıldı. Yunus Emre ve temsil ettiği değerler hakkında söylemek istediğiniz başka hususlar var mı? şeklindeki soruya katılımcılar, aşağıdaki cevapları vermişlerdir:

"Yunus Emre demek hoşgörü, sevgi, affetme, barış, halk, sadelik ve tevazu demektir. Onun temalarında hep insanı görürsünüz."(K1)

"Yunus Emre ve temsil ettiği değerler konusunda çok konuştuğumuzu düşünüyorum. Okusak hissetsek yeter."(K2)

"Yunus Emre denilince aklıma gelenler: Allah ve insan sevgisi, güzel ahlak, olgunluk."(K3)

"Gönül gözüyle gören, insanlara hem dünyanın hem de ebediyetin önemini anlatan, insanları ilime, hakka, doğru dürüst insan olmaya davet eden, ölmeden önce ölen Allah dostudur. Allah ondan razı olsun."(K4)

"Yunus Emre Rabbimizin Kur'an'da bildirdiği, Hz. Peygamber'in yaşantısı ile gösterdiği, İslam'ın sevgi, barış, kardeşlik yönünü Anadolu halkının kendi dili ile anlatmıştır. Bu Anadolu irfanının, temiz, saf, duru Anadolu Müslüman yaşantısının gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Ayrıştırmayan, kutuplaştırmayan, ötekileştirmeyen tam aksine birleştirici, bütünleştirici, empati yapan, hoş gören bir anlayışın Anadolu'da yerleşmesine büyük katkı yapmıştır. Günümüz Türkiye'sinde Yunus'un anlayışının yerleşmesine çok büyük ihtiyaç vardır."(K5)

"Merhameti ve asaleti."(K6)

"Tek bir kuşağa değil bütün kuşağa hitap etmesi."(K7)

"Devrin büyük âlimi ve düşünürüydü."(K8)

"Yunus Emre Tasavvufçu ben de tasavvufçuları sevmem."(K9)

"Yunus Emre dünyayı temsil etti sadece dönemini değil."(K10)

"Yok."(K11)

“Yunus ilkokulu bitirmeden okulu bıraktı. Sebebi ise okuma yazmayı öğrenememişti. Tâ ki ne zaman Tapduk Emre ile tanıştı, işte o zaman hayatı değişti ve okuma yazma bilmeyen bir kişi Risaletün-Nushiyye adlı eserini yazdı.”(K12)

“Kesinlikle sevgi alanında büyük bir âlim ve mutasavvıftır.”(K13)

“Yunus Emre şair ve aynı zamanda filozoftur. Büyük bir İslam âlimidir. 1238’den günümüze kadar insanları etkilemiştir; bu uzun zamanda böyle devam edecek. Unutmayalım ki ölen can imiş, âşıklar ölmez.”(K14)

“Ölünün arkasından konuşmak bana ters ve Kur’an’ı Kerim’de geçmiyor. Yunus belki iyidir ama ben bilmiyorum, o yüzden konuşamam.”(K15)

“Bu zamanlarda böyle ilim adamları şairlere çok ihtiyacımız var. Çünkü birbirimize gün geçtikçe uzaklaşıyoruz.”(K16)

“Yok bu kadar yeterli.”(K17)

“Yunus’u anlamak için onun gibi düşünmek gerek o da bizim çağın insanlarında yok maalesef buna ben de dahil.”(K18)

“Bu değerlerin daha iyi kavranabilmesi için Üniversitelere, akademisyenlere, gençlere çok büyük görevler düşmektedir.”(K19)

“Karaman’da Yunus Emre ile ilgili tanıtıcı programlar, çalıştaylar yapılarak gençlerin onu tanınması sağlanabilir. Böylelikle onun temsil ettiği değerler gelecek kuşaklara aktarılabilir.”(K20)

“Karaman denildiği zaman Yunus Emre’nin varlığı hissedilir. İki derviş Karaman yakınlarında bir yere geldiklerinde bir tefekkür etmişler ve bu şehirde abdestsiz dolaşılmaz demişler. Çünkü toprak altında yatan erenler ve evliaları çoktur. Yunus da onlardan biridir.”(K21)

“Yunus Emre var yarına, koma bugünü yarına, yarın hakkın divanına varam Allah deyu deyu. Karacaoğlan’ı da çok bilirdik biz, annem okuyuverirdi.”(K22)

“Temsil ettiği değerler ilimizde ve ülkemizde daha fazla tanıtılmalı ve düşüncelerinden daha fazla istifade edilmeli.”(K23)

“Yunus Emre’nin dedesi olarak bilinen İsmail Hacı Tekkesi Karaman’a bağlı Yeşildere köyündedir. Bu tür yerlerin turizme kazandırılarak biraz daha sahip çıkmak ve farkındalık yaratmamız lazım.”(K24)

“Yok.”(K25)

“Odunculuktan evliyaya giden yol, bildiği halde ben bilmem diyen evliya. Evliyanın büyüklüğü, her şeyi biliyor ama ben bilmem diyor. Basamak basamak yükseliyor.”(K26)

“Gayet basit ve sade bir dil kullanıyor. Âliminden mektep görmemiş herkese hitap eden sevgi dili var.”(K27)

“Rabbim bu millete yeni Yunuslar nasip etsin. İnşallah...”(K29)

“Yunus Emre temsil ettiği değerler gayet basit sade bir Türkçe kullanıyor. İnsanların direk anlayacağı ve kalbine dokunacağı cümlelerle insanların gönünü kazanıyor.”(K30)

Katılımcıların büyük çoğunluğu kısa ya da uzun bir şekilde de olsa sorulan soruya cevap vererek Yunus Emre’ye ve temsil ettiği değerlere karşı verdikleri önemi göstermeye çalışmışlardır. Bir yorum yapmayan katılımcıların 20-28 yaş aralığında olması, konunun gençlerin gündemini yoğunluklu olarak henüz teşkil etmediğini akıllara getirmektedir. Konuya görüşleriyle katkı sağlamak isteyen katılımcıların çok büyük bir oranının (% 42) üniversite ve lisansüstü eğitim seviyesindeki katılımcılar ile ilkokul mezunu (%17) katılımcılardan oluşması, Yunus Emre’nin hitap ettiği kesimin ortak bir paydada buluşabildiğini göstermesi açısından önemlidir. Farklı eğitim ve yaş seviyeleri arasındaki bu geçişkenlik, Yunus Emre’nin dil ve üslubunun sadeliğiyle ilgili olarak söylenenleri de desteklemektedir. Katılımcıların en çok vurguladıkları husus Yunus Emre’nin mütevazılığı, kullandığı dilin anlaşılır, sade ve herkese hitap eden bir yönünün olduğu, hem yerel, Karaman düzleminde hem de ulusal ve uluslararası düzeyde Yunus Emre’nin tanıtımının daha çok yapılması şeklindeki hususlar öne çıkıyor. Yeni Yunusların çıkması yönündeki dilek ve temennilerin yanında, özellikle bu yönde gençlerden de beklentilerin olduğu görülmektedir. Tabi ilginç cevaplar da gelmiştir. Bir katılımcı, belki de geleneksel değerlerin etkisinin de bir uzantısı olarak, ölünün arkasında konuşmanın, kendisine ters olduğunu belirtmiştir.

Sonuç

Toplumu oluşturan bütün bileşenlerin, karşılıklı olarak birbirini etkileme potansiyellerinden hareketle Yunus Emre gibi şair, mutasavvıf ve Allah dostu olan bir erenin bu etkileşimdeki mevcut etki ve durumunu görmek önem arz etmektedir. Yunus Emre'nin Karamanlı olmasına dair aidiyet bilincinin şehir kültürüne nasıl bir etkide bulunduğu üzerinden çeşitli tespit ve değerlendirmelerin yapıldığı araştırmada, modern zamanlarda değer aktarımlarının geldiği durum ve aldığı hal ile ilgili olarak bilgi verici, önemli veriler elde edilmiştir. Bu veriler, sosyolojik disiplinin yöntem zenginliği içinde, çeşitli literatür ve bulguların da katkısıyla değerlendirilmiştir. Bu sayede Yunus Emre ve deyişlerinin Karaman toplumsallığındaki tarihi ve güncel durumu hakkında bazı sonuçlar elde edilmiştir. Farklı demografik değişkenlere sahip otuz katılımcıdan elde edilen mülakat verileri, Yunus Emre'nin Karaman halkı tarafından ne kadar tanındığı, Yunus'un sevgi ve hoşgörüsünün bireylere ve şehir halkına ne derecede etki ettiği gibi temel sorular eşliğinde anlaşılıp yorumlanmıştır. Karamanlı katılımcılardan elde edilen verilere göre Yunus'un tanınırlığının çok iyi bir seviyede olduğu söylenebilir. Katılımcıların % 90'ı kendilerine okunan deyişlerin Yunus'a ait olduğunu bilmişlerdir. Aynı şekilde katılımcılar, Yunus'un deyişlerinin, hayat ve düşüncelerinin kendilerine bir etkide bulunup bulunmadığıyla ilgili olarak da yarıya yakın sayılabilecek bir oranda, yani % 47'lik bir oranla kendilerine etkide bulunduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan % 34'lük bir oran ise kendilerine bir etkide bulunmadığını ifade etmiştir. Söz konusu etkinin yöneldiği yer, şehir halkı olduğunda katılımcıların % 57'si Yunus'un deyiş, düşünce ve yaşantısının halkın sevgi ve hoşgörüsüne etki etmediğini düşünmektedir. Bu durumda çevrelerinde şahit oldukları bir takım olumsuz söz ve davranışların büyük etkisi olduğu, katılımcıların cümlelerinden anlaşılmaktadır. Katılımcıların pek çoğunun Yunus'a ait bir deyişi biliyor olmaları, dil ve yaşantısı hakkında yorumlar yapabiliyor olmaları da Yunus Emre'nin deyişlerinin geçmiş ve güncel değeri hakkında olumlu düşünceleri akıllara getirmektedir. Araştırma konusu vesilesiyle yaptığımız gözlem ve görüşmelerde yaşlı kimselerin Yunus'a dair birikimlerinin doğal olarak daha derin ve bilgelik içerdiği, gençlerde ise daha çok bilgi seviyesinde ve yüzeysel olarak yer aldığı izlenimleri edinildi. Yunus Emre'nin deyişlerinin, sevgi ve hoşgörü anlayışının, yaşanan şehre bir etkisinin olma-

dığını söyleyen katılımcıların tespitleri de dikkate alınarak daha sağlıklı değerlendirmelerin yapılabileceği çalışmalar ve periyodik araştırmalar da yapılmalıdır. Halk kültürünün beslendiği en önemli etkenlerden biri olan gündelik yaşamda kullanılan dil ve davranışlar, birçok değer farklı alanlarda daha sade ve anlaşılır bir şekilde devam etmesine katkı sağlamaktadır. Bu açıdan Yunus Emre'nin de birçok değeri kendi örnek yaşamı ve değişleriyle birlikte gündelik yaşamda tedavüle sokması, üzerinde daha birçok çalışma yapmayı gerektiren bir gerçeklik olarak durmaktadır.

Kaynakça

- Aktaş, Şerif. (1990). Yunus Emre'de Lirizmin Kaynağı. İçinde *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, haz. Hüseyin Özbay, Mustafa Tatçı. Kültür Bakanlığı.
- Arslantürk, Z. (2012). Din Sosyolojisinin Yöntem ve Teknikleri. İçinde *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*. ed. Niyazi Akyüz - İhsan Çapcıoğlu. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Asya, Arif Nihat. (1990). Yunus Emre. İçinde *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, haz. Hüseyin Özbay, Mustafa Tatçı. Kültür Bakanlığı.
- Ayış, M. Ş. (2019). Anadolu'nun İslamlaşmasında Ahi Evren ve Ahiliğin Rol Modelliği. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13, 91-116. <https://doi.org/10.34085/buifd.523520>
- Barkan, Ömer Lütfi. (2015). *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler*. 5, 5-37.
- Baykara, Tuncer (2012). Sufi ve Çevre: Yunus Emre Anadolu'sunda Siyasal ve Toplumsal Ortam, *Yunus Emre*. Ed. Ahmet Yaşar Ocak. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,
- Bergen, Lütfi. (2017). Ömer Lütfi Barkan'ın Dervişleri ve Anadolu'da Şehir Kurmak. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27-61.
- Böke, K. (2009). Örneklemeye. İçinde K. Böke (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (1. Baskı, ss. 105-147). Alfa Yayınları.
- Bryman, A. (1988). *Quantity and Quality in Social Research*. Unwin Hyman Ltd.

- Dalkılıç, Bayram. (2019). *Yunus Emre*. Kardelen.
- Durkheim, E. (2002). *İntihar*. Cem Yayınevi.
- Emil, Birol. (1990). Yunus'un Ulu Nazarı. İçinde *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, haz. Hüseyin Özbay, Mustafa Tatçı. Kültür Bakanlığı.
- Fırlalı, E. R. (1996). Hünkâr Hacı Bektaş Veli. *Erdem*, 8(23), 317-336.
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji*. Kırmızı Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. (2003). *Yunus Emre ve Tasavvuf* (3. Baskı). İnkılâp.
- Günay, Ünver. (2000). *Din Sosyolojisi*. (3. Baskı). İnsan Yayınları.
- İnan, Mehmet Akif. (1990). Çağı Kurtaracak Olan. İçinde *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, haz. Hüseyin Özbay, Mustafa Tatçı. Kültür Bakanlığı.
- Kavak, A. (2017). Hoca Ahmed Yesevî ve Yunus Emre'nin Türklerin Tasavvufî Kültürüne Katkıları. *Universal Journal of Theology*, 2(2), 133-142.
- Korkmaz, A. (2019). *Ateizmin Psiko-Sosyolojisi I: Teorik Çerçeve "21. Yüzyıl Türkiye'si" Örneği*. Palet Yayınları.
- Köprülü, Mehmet Fuad. (2018). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (4. Basım) Alfa.
- Ocak, Ahmet Yaşar. (2012). Yunus Emre: 13-14. Yüzyıllar Arasında 'Bir Garip Derviş-i Kalender-reviş' yahut Önce Kendi Zaman ve Zeminin İnsanı'. İçinde *Yunus Emre*, Ed. Ahmet Yaşar Ocak. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Okumuş, E. (2017). 13. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Yûnus Emre'nin Mesajı. İçinde *13. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Yunus Emre*, haz. Ejder Okumuş, İnsan Yayınları.
- Özcan, Y. Z., & Özbay, Ö. (2002). Sosyolojide Yöntem. İçinde İ. Sezal (Ed.), *Sosyolojiye Giriş* (1. Baskı, ss. 55-94). Martı Kitap ve Yayınevi.
- Özçelik, Mustafa. (2021). *Yunus Emre'nin Molla Kasım'(lar)la İmtihanı* [Interview]. <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2021/04/22/yunus-emrenin-molla-kasimlarla-imtihani>

- Özköse, K. (2003). Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Tasavvufî Zümre ve Akımların Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 249-280.
- Subaşı, Necdet. (2018, Ekim). Çözüm: "Din Yorgunluğu"nu Gidermek, "Dini Yormak"tan Vazgeçmek [Interview].
<https://www.yorungedergi.com/2018/10/cozum-din-yorgunlugunu-gidermek-dini-yormaktan-vazgecmek/>
- Tarkun, E. T. (2000). Nitel Araştırmalar. *Öneri Dergisi*, 3(14), 29-34.
<https://doi.org/10.14783/maruoneri.734111>
- Tatcı, M. (2016a). Önsöz. *İçinde Yunus Emre Dîvân -Seçmeler-* (ss. 7-12). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Tatcı, M. (2016b). Yunus Emre'nin Menkabevî Hayatı. *İçinde Yunus Emre Divân -Seçmeler* (ss. 51-67). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Turhan, Mümtaz. (1990). Yunus Emre'den Kalan En Büyük Miras. *İçinde Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, haz. Hüseyin Özbay, Mustafa Tatcı. Kültür Bakanlığı.
- Uyanık, M. (2016). Yeni Bir Türk-İslâm Medeniyeti Tasavvuru İçin Hoca Ahmed-İ Yesevî ve Yönteminin Önemi. *Diyanet İlmî Dergi*, 52(4), 191-213.
- Yalsızuçanlar, Sadık & Mut, Mukaddes. (2015). *Anadolu'yu Mayalayanlar*. H Yayınları.
- Yörük, Ali. (2019). *Yaşlıların Dini ve Sosyal Yaşantıları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Karaman Örneği* [Yüksek Lisans]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Yunus Emre. (2014a). *Risaletü'n Nushiyye ve Divân-ı Yunus Emre- Karaman Nüshası / Yusuf Yıldırım*. Karaman Belediyesi.
- Yunus Emre. (2014b). *Yunus Emre Divanı (Karaman nüshası): Giriş-dil incelemesi-metin-dizin-sözlük / haz.: İdris Nebi Uysal*. Kesit Yayınları.
- Yunus Emre. (2016). *Dîvân -Seçmeler-haz. Mustafa Tatcı*. Diyanet İşleri Başkanlığı.

Zorlutuna, Halide Nusret. (1990). Yunus Emre'm. İçinde *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, haz. Hüseyin Özbay, Mustafa Tatçı. Kültür Bakanlığı.

Katılımcı Listesi

K.1- 50 Erkek Lisansüstü	K.16- 29 Erkek Üniversite
K.2- 35 Kadın Lisansüstü	K.17- 26 Erkek Üniversite
K.3- 43 Kadın Üniversite	K.18- 39 Kadın Lise
K.4- 38 Erkek Lisansüstü	K.19- 38 Erkek Lisansüstü
K.5- 36 Erkek Üniversite	K.20- 41 Kadın Üniversite
K.6- 46 Erkek İlkokul	K.21- 71 Erkek İlkokul
K.7- 22 Kadın Üniversite	K.22- 81 Kadın İlkokul
K.8- 51 Erkek İlkokul	K.23- 25 Erkek Lisansüstü
K.9- 45 Kadın Lise	K.24- 28 Erkek Üniversite
K.10- 83 Erkek İlkokul	K.25- 28 Kadın Üniversite
K.11-20 Kadın Lise	K.26- 37 Kadın Lise
K.12- 67 Erkek İlkokul	K.27- 42 Kadın Üniversite
K.13- 44 Kadın İlkokul	K.28- 66 Erkek İlkokul
K.14- 24 Erkek Üniversite	K.29- 34 Erkek Üniversite
K.15- 40 Erkek İlkokul	K.30- 24 Erkek Üniversite